

OCROTIREA SANATAȚII ÎN CUBA REVOLUȚIONARĂ

Carola L. Szini

Por un pueblo sano en una Cuba libre.¹⁵

În zilele noastre, în perioada prăbușirii totale și definitive a colonialismului imperialist, interesul față de soarta popoarelor coloniale și semicoloniale a crescut și crește necontenit în toată lumea. Burghezia imperialistă, exploatând pînă la sînge popoarele înrobite, a reușit să-și asigure extraprofituri uriașe. Metodele de cumpănită jefuire pe care le-a folosit au împins popoarele coloniale în marasmul celei mai crîncene mizerii.

În lume mai trăiesc și astăzi 140 de milioane de oameni bolnavi de malarie, 500 de milioane de trahomatoși, 200 de milioane de gușați, 10 milioane de leproși și mai multe milioane de oameni suferind de boli carentiale — recrutați în cea mai mare parte din rîndurile populației fostelor sau actualelor colonii. Această situație sumbră se află într-un contrast revoltător cu perspectivele vaste, deschise de cercările științei și ale tehnicii în fața omului modern și constituie totodată un rechizitoriu pe cit de aspru, pe atît de îndreptățit împotriva — așa-zisului „umanism” al colonialiștilor moderni, împotriva consecințelor inevitabile ale politicii de jaf a imperialismului.

Lectura cărții „Geografia foamei” a cunoscutului savant brazilian progresist *Josue de Castro* — lasă o deprimantă și neulată impresie asupra cititorilor, chiar dacă ar fi să ne oprim numai asupra datelor referitoare la situația din America Latină.

Cunoscutul poet cuban *Nicolas Guillén* numește foamea populației din insulele Antilei — un sentiment cumpănit pe care oamenii îl trăiesc în fiecare zi — „o suferință străveche”. În adevăr — scrie *Josue de Castro* în cartea sa — în America Latină masele populare care au cel mai scăzut nivel de viață și sînt mai insuficient alimentate trăiesc în Antile. După cum se știe, organismul omenesc are nevoie în medie de 3000—3500 calorii pe zi, dar populație din America Centrală nu consumă zilnic mai mult de 1500—2000 de calorii. Potrivit datelor relatate de *Josue de Castro* aici, în această regiune, la 5000 din 10.000 de copii se manifestă semnele unei alimentații deficitare.

¹⁵ *Ibidem*

¹⁶ A se vedea „Credința și știința (București 1924) și „Considerațiuni asupra raportului științelor naturale către filozofie” (Revista științifică, 1879) publicate în volumul: „*Victor Babeș, Pagini alese*” Editura de Stat, 1954.

A doua declarație de la Havana pe care poporul cuban a adresat-o popoarelor din America și din întreaga lume, descriind împrejurările extrem de grele ce s-au statornicit ca urmare a politici de colonizare imperialistă, constată — printre altele — că Statele Unite ale Americii storc în fiecare zi cinci milioane de dolari din țările Americii Latine, dar în același timp în aceste țări „mor de foame de boli care ar putea fi combătute sau din cauza bătrâneții premature 4 oameni pe minut, 5.500 de oameni pe zi, 2 milioane de oameni pe an, 10 milioane de oameni în fiecare cinci ani!”

Tot în *A doua declarație de la Havana* se spune că în America Latină unde trăiesc încă aproape 200 de milioane de oameni în condiții de viață semicoloniale, multe nu de copii mor pînă la vîrsta de 7 ani, secerăți de boli gastro-intestinale, congestie pulmonară, subnutriție, datorită faptului că nu beneficiază de îngrijire spitalicească și de asistență medicală. Aceași soartă o au și bolnavii de malarie sau de traioni. Datele statistice publicate de Organizația Mondială a Sănătății arată că în America Latină mortalitatea infantilă este de 40 de ori mai mare decît în S.U.A. sau în Europa. (În unele regiuni mortalitatea sugarilor atinge proporția alarmantă de 300 la mie). 50% dintre copii decedați sînt victimea foamei. În anul 1960 mai erau încă 4792 de cazuri de variolă în țările din America Latină. Aceste date ilustrează cit se poate de elocvent starea precară a sănătății publice din această parte a lumii.

În America Latină situația maselor populare este mult agravată de consumul excesiv de alcool, care subminează capacitatea de rezistență a organismului. Și aici găsim o situație similară tabloului descris de *Engels*, pe la mijlocul secolului trecut, despre viața muncitorilor englezi, pe care regimul de atunci i-a aruncat în condiții atât de vi-trege, încît au fost obligați să-și găsească refugiul în „delurul” alcoolului.

Lipsa cronică de apă, și îndeosebi de apă potabilă, constituie și astăzi una din marile probleme ale Americii Latine. Potrivit datelor statistice relatate de Organizația Mondială a Sănătății, în această regiune a globului 100 de milioane sînt și astăzi lipsiți de apă, cu toate că începînd din anul 1950 se aplică noi metode de alimentare cu apă.

În America Latină 15 milioane de negri și 14 milioane de mulatri sînt supuși unei asuprii bestiale. Acești oameni, exploatați ca niște adevărați sclavi, locuiesc în cartierele cele mai sărăcăcioase ale orașelor, închiși în locuințe insalubre, lipsite de confort, construite special pentru ei, fiind siliți să efectueze cele mai murdare, mai grele și cele mai rău retribuite munci, — așa cum se spune în *A doua declarație de la Havana*. Cu toate că negrii și mulatrii constituie în unele țări latino-americane cea mai mare parte a populației, toțiș lor le este răpit cu desăvîrșire dreptul de a beneficia de bunurile economico-sociale și culturale.

Soarta popoarelor din America Latină care trăiesc în aceste condiții uimitoare și necumenești, constituie un act de acuzare împotriva metodelor bestiale ale poli-ticii colonialiste a imperialismului. Tot un act de acuzare constituie și rămînerea în urmă în domeniul economiei și al culturii, orașele fără industrie, satele fără șosele, fără spitale și fără școli. În *A doua declarație de la Havana* se accentuează că singura cale care duce la îmbunătățirea acestei situații este scuturarea jugului imperialist, suprimarea sistemului colonial și cucerirea independenței naționale.

Acesta este drumul pe care l-a ales Cuba, o țară mică insulară a cărei populație nu numără mai mult de 7 milioane de locuitori.

Trei sferturi din suprafața Cubei este formată din șesuri, deci din terenuri culti-vabile și deosebit de fertile, care ar fi făcut posibilă și în trecut o economie agrară multi-laterală. În ciuda acestui fapt, atît în perioada colonialismului spaniol și în aceea a monopolurilor americane, trestia de zahăr și tutunul cultivate pentru export, au dominat cu exclusivitate viața economică a acestei țări. Capitalul investit în industria de zahar din Cuba era în proporție de 50% american. Monocultura care a constituit trăsătura exclusivă a economiei Cubei, a făcut ca populația acestei țări sa ajungă într-o situație alimentară dezastuoasă.

Citînd date cuprinse în raportul lui Fernando Milanez, ținut la prima *Conferință alimentară* din Cuba, în 1943, *Josue de Castro* arată că țărani cubani nu

consumau decît rareori și în cantități înfime, lapte, ouă carne, zarzavaturi și legume. După așa-zisul „tiempo muerto” care dura 8—9 luni, țărani cubani nu puteau să ajungă decît în perioada recoltei trestiei de zahăr la un câștig mizerabil, care să le permită să-și cumpere o bucată de carne uscată sau niște fructe. Muncitorii cubani consumau aproape exclusiv plante cu tuberculi și mîncăruri cu conținut în amidon. Alimentația muncitorilor industriali care lucrau pentru un salariu de foame era și mai deficitară: o familie compusă din 5 persoane consuma o cantitate de calorii suficientă numai pentru o singură persoană adultă. Raportul citat constată că o treime din populația țării nu câștiga atît încît să-și poată întreține familia și să-i asigure o alimentație satisfăcătoare. Datorită acestui fapt, insula era bintuită de toate bolile carentiale, de afecțiuni datorate lipsei proteinelor, avitaminoze, gușă endemică, anemie, carie dentară etc. Și în Cuba au fost foarte frecvente afecțiunile intestinale tropicale, caracteristice pentru această zonă climaterică. Tuberculoza, malaria, variola, febra galbenă și alte boli infecțioase făceau ravagii în rîndurile populației.

Condițiile igienico-sanitare foarte înapoiate au însemnat și în Cuba o mare lovitură pentru populație, în primul rînd alimentarea cu apă insuficientă, atît din punct de vedere cantitativ, cît și calitativ, și lipsa controlului alimentelor. Aceste fapte trebuie incriminate și ele pentru răspîndirea helmintiazelor, a febrei aftoase, epidemice etc. Înainte de revoluție, educație igienico-sanitară era cu desăvîrșire inexistentă în Cuba.

În trecut datele statistice referitoare la situația demografică, epidemiologică și în general sanitară din Cuba nu erau nici pe departe autentice. Cifrele false relate de cercurile conducătoare la diverse conferințe sanitare pan-americane, încercau să camufleze deficiențele reale, existente în domeniul sănătății publice. În trecut în Cuba nu s-au publicat date referitoare la mortalitatea infantilă care se ridica la o proporție înspăimîntătoare.

Abuzurile și corupția caracteristice întregului regim au fost săvîrșite și în domeniul sănătății publice. Proiectul de lege elaborat în septembrie 1940 în legătură cu reglementarea activității Ministerului Sănătății a rămas literă moartă. Astfel progresele înregistrate în Cuba la începutul secolului nostru, ca urmare a muncii de organizare sanitară, depusa de medici progresiști *Carlos Finlay, Juan Guiteras, Enrique Barnet* și alții, nu numai că au stagnat, ci în perioada premergătoare revoluției s-a constatat un regres considerabil în această privință.

Tabloul acesta deprimant, sumbru, ar putea fi întregit cu numeroase alte date. Dar să renunțăm la ele și să nu pierdem din vedere că cea mai interesantă „istorie” este întotdeauna prezentul.

„Revoluția joacă în istorie rolul medicului care ajută la nașterea unei vieți noi” — constată *A doua declarație de la Havana*. Prin revoluția sa profund populară — antiimperialistă care a biruit la 1 ianuarie 1959, Cuba a scuturat jugul dominației străine și, punînd bazele dezvoltării sale economice, a devenit un stat suveran, dispunînd de o agricultură în plin avînt și de o industrie proprie. Fiecare an ce trece de la victoria revoluției constituie o adevărată piatră de hotar care marchează realizarea unor transformări sociale profunde în interesul maselor muncitoare. Astfel în 1959 — numit *Ano de la Liberation* — a fost alungat despotul Fulgentio Batista agentul imperialismului american, și în același timp răsturnat regimul de dictatură. În 1960 — numit *Ano de la Reforma Agraria* — a fost înfăptuită reforma agrară, țărani au fost eliberați de sub exploatarea feudală, iar marile plantații s-au transformat în gospodării de stat și în cooperative, pentru ca apoi să se naționalizeze marile întreprinderi din Cuba, aparținînd capitaliștilor americani. În 1961 — numit *Ano de la Education* — s-a încheiat opera de alfabetizare. Cuba fiind prima țară din America Latină în care analfabetismul a fost lichidat. În anul 1962 — numit *Ano de la Planificacian* — s-a pus capăt anarhiei și dezorganizării economice a vechiului regim, astfel că azi Cuba își dezvoltă economia națională potrivit unei planificări sistematice. În perioada 1962—65 se va realiza primul plan de patru ani.

Mărețele victorii obținute de poporul cuban în perioada de apărare a cuceririlor naționale constituie o bază puternică pentru transformarea radicală a situației sanitare. Se știe că problemele fundamentale ale ocrotirii sănătății au un caracter social. Și în Cuba aceste probleme sînt soluționate în mod armonios o dată cu înlăptuirea celorlalte obiective ale revoluției. În măsură în care revoluția a dat pămînt țăranilor, creînd condiții pentru lichidarea șomajului și ridicînd nivelul de viață al oamenilor muncii, care în trecut erau jefuiți de drepturi și trăiau în condiții insuportabile, în aceeași măsură revoluția a rezolvat treptat și continuă să rezolve problemele sanitare ale poporului. Rezultatele obținute ilustrează umanismul activ al revoluției cubane.

Guvernul revoluționar al Cubei a fost constituit la 16 februarie 1959, cînd s-a reorganizat și Ministerul Sănătății. Prin această reorganizare, toate problemele sanitare au fost subordonate unui for de conducere unitar. Au fost trecute sub îndrumarea Ministerului Sănătății toate instituțiile sanitare cu caracter general ca și acele organizații care în trecut aveau un caracter filantropic — de inițiativă particulară — nu au izbutit să soluționeze problemele sanitare fundamentale ale maselor populare (protecția mamei și copilului, combaterea tuberculozei, profilaxia leprei, lupta împotriva sifilisului etc.). Azi conducerea politicii sanitare și implicit activitatea Ministerului Sănătății sînt determinate de trebuințele poporului muncitor. Guvernul revoluționar a creat mijloacele necesare pentru realizarea unei politici sanitare în slujba întregului popor, încadrînd-o în planul general de dezvoltare a țării.

Conducătorii sectorului sanitar al guvernului revoluționar au elaborat planul de perspectivă al dezvoltării sanitare a țării încă în primul an după victoria revoluției. Ancheta sanitară organizată în regiunea Pinar del Rio în anul 1959 și-a propus ca obiectiv să analizeze situația sanitară înapoiată, lăsată ca moștenire de regimul Batista, și să studieze nevoile fundamentale ale populației și mijloacele de care dispune Cuba în vederea ameliorării situației ei igienico-sanitare. Rezultatele acestei anchete au fost discutate la o consfătuire publică cu largă participare a lucrătorilor din rețeaua sanitară. În același timp această regiune a fost declarată zonă model. Aici s-a făcut pentru prima oară aprecierea eficacității realizărilor practice ale programului sanitar al revoluției.

Transformînd ocrotirea sănătății populației într-o problemă de stat, guvernul revoluționar a izbutit să asigure asistența medicală pentru toți oamenii muncii. Bugetul sanitar a fost considerabil sporit. După cum se știe în timpul regimului lui Batista suma de 22 de milioane de peso destinată acestui scop, a fost utilizată în cea mai mare parte pentru satisfacerea velleităților cercurilor conducătoare. Față de această situație guvernul revoluționar a alocat în 1961 suma de 72 de milioane peso, iar în 1962, 103 milioane peso pentru apărarea sănătății poporului.

Numărul unităților sanitare a crescut considerabil în toată țara față de trecut. Următoarele date statistice asupra cărora ne oprim, pun în lumină dezvoltarea rețelei sanitare: în 1955, în toată Cuba nu funcționa nici un spital rural, în timp ce în 1961 numărul spitalelor rurale a fost de 70. O atenție deosebită se acordă înființării spitalelor epidemice, dispensarelor de copii și caselor de naștere. Spitalele din Cuba dispun astăzi de 36.000 de paturi, față de 10.000, cite numărau înainte de revoluție. Rezultă prin urmare că în prezent există 5,4 paturi spitalicești la 1000 de locuitori.

Înainte de revoluție nu se întâlnea deseori pe o rază de 100 km nici un medic, farmacist sau cadru sanitar auxiliar; azi serviciile terapeutice și preventive sînt accesibile pînă și familiilor care trăiesc în cele mai îndepărtate localități. Este caracteristic faptul că în contrast cu situația existentă înainte de revoluție, cînd parturientele nu avea posibilitatea să beneficieze nici măcar de asistența moașelor, azi capacitatea și asistența de specialitate a caselor de naștere ce se construiesc în număr din ce în ce mai mare abia pot satisface nevoile existente.

Acest fapt este în strinsă legătură cu activitatea de educație sanitară care se desfășoară în toată țara. Potrivit datelor publicate în ziarul „La Calle”, în Cuba au funcționat în 1961 1320 de educători igienico-sanitari. Aceste cadre prin munca lor educativă neobosită, ajută în mod considerabil populația în ceea ce privește respectarea principiilor sanitare fundamentale și a regulilor de salubritate. În 1961 au fost organizate cursuri de educație sanitară pentru 32.800 de persoane. În întreprinderi, la sate, la ferme precum și în rîndurile tineretului, au luat ființă detașamente ale Crucii Roșii.

În mod deosebit trebuie subliniate rezultatele obținute de poporul cuban în domeniul epidemiologiei. Înainte de revoluție în Cuba combaterea malariei intra în sfera de atribuții a fundației Rockefeller și această activitate a avut o eficiență redusă. Guvernul revoluționar a fixat ca unul din obiectivele sale lichidarea completă a malariei. În acest sens a fost organizată o anchetă epidemiologică în cursul căreia pînă în luna februarie 1960 au fost stabilite regiunile din țară atinse de malarie. De atunci, în cadrul unui program național și cu ajutorul Organizației Mondiale a Sănătății se desfășoară pe întreg teritoriul țării o acțiune sistematică de combatere a acestei boli.

În legătură cu afecțiunile tropicale, dar mai ales cu febra galbenă, Institutul Carlos Finlay a întreprins și în trecut cercetări ample, dar rezultatele obținute nu au fost utilizate. În 1947 guvernul Batista și-a luat angajamentul, consemnat într-o convenție internațională, să stîrpească țîntarul moschito în toată țara. El nu și-a respectat acest angajament. Azi în Cuba se duce o amplă acțiune în vederea exterminării vectorului febrei galbene, insecta *Aedes Aegypti*, mai ales în regiunile din jurul Havanei.

După victoria revoluției s-a organizat o acțiune de combatere sistematică a poliomielitei prin administrarea pe scară largă cu vaccinul Sabin-Ciurnakov tuturor copiilor sub 6 ani.

Planul sanitar de perspectivă mai prevede eradicarea variolei precum și diminuarea considerabilă a morbidității diiteriei, febrei tifoide, leprei, sifilisului etc.

În Cuba se desfășoară cu succes și campania de combatere a alcoolismului. Ziarista sovietică *Vanda Vasilevskaia*, care a vizitat Cuba, scrie într-un articol că locuitorii de acolo nu consumă decît rareori alte băuturi alcoolice în afară de bere. Chiar și cu ocazia festivităților, alcoolul este folosit numai în chip simbolic.

Azi, în Cuba, medicii lucrează în rețeaua sanitară de stat. Cabinetele particulare sînt în curs de dispariție. Oamenii muncii beneficiază gratuit de o asistență medicală de o înaltă calificare. Atît medicii mai tineri, cît și cei care fac parte din generația mai vîrstnică, dar mai cu seamă medicii care au participat la insurrecția armată și la luptele de partizani din Sierra Maestra, au răspuns la chemările revoluției, cu însuflețire și devotament, prin munca lor uriașă, chiar și în cele mai grele momente — așa cum spune președintele Osvaldo Dorticos.

Să dăm acum câteva date elocvente despre creșterea numărului cadrelor de specialitate medicală. În 1958 în Cuba existau 1121 de medici, salariați ai statului. În 1961 numărul lor s-a ridicat la 4731. În 1958 au fost ținute în evidență 894 cadre medii, iar în 1961 acestora a crescut aproape la 4000.

Reorganizarea întregului sistem de învățămînt și deci și a învățămîntului medical superior a atras după sine ridicarea considerabilă a nivelului specializării medicale. Facultatea de medicină a Universității din Havana, reorganizată după victoria revoluției este frecventată astăzi de 800 de studenți. Alți 240 de studenți în medicină urmează cursurile Universității din Santiago de Cuba (regiunea Oriente). Fidel Castro a anunțat la festivitatea de deschiderii anului școlar, că în anul viitor facultățile de medicină din țară vor avea 1250 de studenți, iar în anul școlar 1964—65 numărul lor va spori la 2500. S-a prevăzut de asemenea și înființarea unei a treia facultăți de medicină în Cuba. Guvernul revoluționar din Cuba, pătruns de cele mai înalte principii ale umanismului medical, a luat nu de mult hotărîrea să trimită în viitorul apropiat 50 de medici pentru ajutorarea sanitară a poporului frate algerian. Această hotărîre este demnă de remarcat, cu atît mai mult decît și în Cuba mai există probleme sanitare nerezolvate.

În Cuba tradițiile progresiste sînt cultivate și în domeniul medicinei la fel ca în toate celelalte domenii de activitate culturală. Istoricii medicinei din Cuba, beneficiind de colaborarea rodnică a lui *Cezar Rodriguez Exposito*, secretarul general al Societății Științelor Medicale din Cuba, consideră că una din sarcinile principale ce le revine este aceea de a arăta contribuția patriei lor la dezvoltarea medicinei mondiale. Ca urmare a propunerilor repetate, făcute de Societatea de Istoria Medicinei în cursul celor 8 ani d existență a ei, în 1961 a luat ființă la Universitatea din Havana prima catedră de istoria medicinei din Cuba sub conducerea lui *José Lopez Sanchez*, unul dintre membrii fondatori ai acestei societăți. Profesorul *Jose Lopez Sanchez* este în același timp și directorul muzeului de istoria medicinei *Carlos F. Finlay*, recent înființat.

Profesorul chirurg *dr. Roberto Guerra Valdez*, decanul Facultății de Medicină din Havana, a spus cu ocazia vizitei pe care a făcut-o nu de mult în țara noastră, că în Cuba se studiază de 2 ani sistemul învățămîntului superior din țările socialiste și mai ales din U.R.S.S. Pe baza învățămîntului din aceste state se elaborează proiectul de reorganizare a învățămîntului superior din Cuba. Trebuie să menționăm însă că anumite succese au fost deja obținute în multe privințe. Să ne gîndim la sistemul de burse, conceput pe o scară vastă, al cărui scop este acela de a contribui la formarea intelectualității. (În Cuba există 60.000 de studenți bursieri). De asemenea menționăm succesele înregistrare în învățămîntul popular și mai cu seamă faptul că Republica Cuba este prima țară din America Latină în care analfabetismul a fost lichidat. În una din cuvîntările sale, Fidel Castro a spus că revoluția cubană nu s-a încheiat o dată cu realizarea eliberării naționale și a reformelor democratice, ci merge mai departe, pentru a suprima exploatarea omului de către om, ceea ce înseamnă că ea înaintează pe drumul socialismului.

Fiind o parte organică a dezvoltării rapide a revoluției cubane medicina din Cuba, bazată pu principiile ocrotirii socialiste a sănătății se află în plin progres. Utilizînd rezultatele obținute de medicina mondială, ea acordă azi o deosebită atenție studierii realizărilor igienico-sanitare din țările socialiste. Aceste realizări sînt aplicate în mod creator, ținîndu-se seamă de situația specială a Cubei. Atît cercetările teoretice, cît și activitatea medicală practică pătrunse de concepția preventiv-curativistă, sînt orientate în scopul cunoașterii omului sănătos și a condițiilor de viață ale acestuia, pentru ca astfel să se ajungă la prevenirea bolilor. Transpunînd în viață în mod consecvent obiectivele ocrotirii socialiste a sănătății, medicina din Cuba își asigura perspective imense de dezvoltare.

Sosit la redacție: 25 octombrie 1962.

Bibliografia la autor.